

ADVIES

**HET POTENTIEEL VAN
DE GRADUAATSOPLEIDINGEN
ALLE KANSEN GEVEN**

Contactpersonen	Eric Vermeylen	eric.vermeylen@vlaamsehogescholenraad.be
	Mieke Valcke	mvalcke@serv.be

Mevrouw Zuhel DEMIR

Vlaams minister van Onderwijs, Justitie en Werk

Seven

Koning Albert II-Laan 7

B-1210 Sint-Joost-ten-Node

Potentieel van de graduaatsopleidingen alle kansen geven

Mevrouw de minister

De Vlaamse Hogescholenraad en de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen (SERV) maken u hierbij een gezamenlijk briefadvies met betrekking tot de graduaatsopleidingen over. Voor beide raden vormen de opleidingen van het hoger beroepsonderwijs aan de hogescholen om meerdere redenen een belangrijk aanbod, dat beleidsaandacht verdient.

De Vlaamse Hogescholenraad en de SERV schetsen eerst de achtergrond van dit briefadvies en formuleren daarna drie essentiële randvoorwaarden voor een robuuste toekomst voor de graduaatsopleidingen.

Groeiend belang van de graduaatsopleidingen

Het hoger onderwijs dient de samenleving, waarvan de arbeidsmarkt een onderdeel is. De arbeidsmarkt in Vlaanderen en Brussel kent ongeziene uitdagingen. Naast demografische ontwikkelingen die leiden tot een verminderde instroom op de arbeidsmarkt en de vergrijzing, is er sprake van een structurele toename van knelpuntberoepen. Vacatures geraken steeds minder en minder ingevuld.

Bovendien zijn Vlaanderen en de wereld in een razendsnelle verandering. De geopolitieke spanningen brengen steeds meer onzekerheden en onvoorspelbaarheden met zich mee. De digitale transformatie, met op dit moment de steile opmars van artificiële intelligentie, en de gigantische uitdagingen op vlak van energietransities transformeren de arbeidsmarkt: oude jobs verdwijnen, nieuwe jobs ontstaan en heel wat beroepen moeten zichzelf heruitvinden. In deze context zijn een nauwere samenwerking en meer afstemming tussen onderwijs en ondernemingen en sectoren meer dan aanbevolen.

Vlaamse hogescholen zijn één van de belangrijke katalysatoren voor het opleiden van professionals. Veel opleidingen aan de Vlaamse hogescholen dragen

bij tot het invullen van vacatures: in knelpuntberoepen in STEM-gebieden, in zorgberoepen zoals verpleegkundigen en voor leraren. En er is nog een groot potentieel aan talent zowel bij jonge studiekeizers als bij ervaren zij-instromers - het profiel van de studenten in de graduaatsopleidingen is heel divers - dat de hogescholen kan opleiden tot professionals om de arbeidsmarktkrapte te keren.

In dit perspectief verdienen de graduaatsopleidingen bijzondere aandacht. Sinds 2019 organiseren de hogescholen naast professionele bacheloropleidingen en academische opleidingen, ook graduaatsopleidingen. Deze beroepsgerichte opleidingen die in 90 of 120 studiepunten binnen twee jaar tot een kwalificatie op niveau 5 van de Europese en Vlaamse Kwalificatiestructuur leiden, dragen actief bij aan de werkzaamheidsgraad in Vlaanderen. Uit het laatste Schoolverlatersrapport van VDAB¹ blijkt dat 3.647 schoolverlaters uit de graduaatsopleidingen zich inschreven bij VDAB. 28% daarvan volgde een STEM-opleiding, 40% een zorgopleiding. Schoolverlaters uit het hoger beroeps-onderwijs vinden vlot hun weg naar de arbeidsmarkt, aldus VDAB, 2,7% was nog werkzoekend na een jaar (over alle schoolverlaters heen is dat 6,3%).

Sinds de doorstart van deze opleidingen in de hogescholen is het aantal graduaatsstudenten meer dan verdubbeld: van 10.000 ingeschreven studenten in 2019 naar bijna 26.000 studenten in het huidige academiejaar 2024-2025. In lijn daarmee is het aantal diploma's van het hoger onderwijs toegenomen met 5.347 afgestudeerde graduaatsstudenten in 2024. Tussen mei 2024 en april 2025 ontving de VDAB 14.148 vacatures voor het opleidingsniveau van graduaatsopleidingen. In april 2025 kende Vlaanderen nog steeds 2.465 openstaande vacatures voor het niveau van graduaatsopleidingen. De vraag naar graduaats-gediplomeerden is dus nog steeds hoger dan het aanbod.

¹ Cijfers van 2022- 2023 <https://www.vdab.be/trends-en-cijfers/schoolverlatersrapport>

Essentiële randvoorwaarden voor de toekomst

Om de positieve dynamieken naar de toekomst te vrijwaren, vragen de sociale partners in de SERV en de hogescholen in de Vlaamse Hogescholenraad dat de Vlaamse regering de volgende essentiële randvoorwaarden voor de toekomst mee creëert:

1. een adequate basisfinanciering voor de graduaatsopleidingen,
2. een versterking van werkplekleren in reële arbeidssituaties,
3. een efficiënt programmatieproces.

Met dit briefadvies onderbouwen de SERV en de Vlaamse Hogescholenraad bovengenoemde randvoorwaarden.

1. Een adequate basisfinanciering voor de graduaatsopleidingen

Bij het overgaan van de graduaatsopleidingen naar de hogescholen werden enkel de personeelsmiddelen overgedragen, en niet de werkingsmiddelen. Waar het decreet aanvankelijk nog voorzag dat een toename van het aantal studenten lineair zou worden gevolgd door stijgende financiële middelen, stapte de vorige Vlaamse regering vroeger dan gepland over naar het huidige semi-gesloten financieringssysteem.

Dit genereert een toenemende structurele onderfinanciering van de graduaatsopleidingen. Ramingen van de Vlaamse Hogescholenraad tonen aan dat de hogescholen momenteel naast de voorziene basisfinanciering en studiegelden € 39 miljoen extra per jaar uitgeven aan de organisatie van de graduaatsopleidingen. De huidige financiering dekt slechts 73% van de reële kostprijs. Dit wil zeggen dat er geen financiële middelen zijn voor het vormen van 7.000 studenten (27% van 26.000 studenten). De hogescholen moeten bijgevolg per jaar ruim € 2.000 per student bekostigen met andere middelen: besparingen elders in de hogeschool, inkomsten van bacheloropleidingen of het aanspreken van financiële reserves.

Daarnaast worden stijgende inschrijvingsaantallen in de graduaatsopleidingen voorspeld, wat goed is voor de arbeidsmarkt. Maar meer studenten zullen de groep van niet-gefinancierde studenten nog groter maken, wat structureel onhoudbaar wordt voor de hogescholen. Zonder bijkomende basisfinanciering zal het aanbod van kwalitatieve graduaatsopleidingen bijgevolg onder een onhoudbare druk komen. Dat is geen goed nieuws voor de jongeren onder andere uit secundaire beroepsgerichte en technische opleidingen die een graduaatsopleiding ambiëren en voor de arbeidsmarkt. Bovendien krijgt werkplekleren binnen de graduaatsopleidingen een prominente plaats.

De vormgeving, organisatie en begeleiding van leerwerkplekken en de rekrutering ervan zijn erg arbeidsintensief. Het gaat om trajecten op maat van studenten en werkveldpartners met intensieve begeleiding van studenten en mentoren door docenten van de hogescholen, wat extra kosten met zich meebrengt.

Het economische en maatschappelijk rendement van de graduaatsopleidingen staat buiten kijf. Om het potentieel van deze opleidingen voor de arbeidsmarkt alle kansen te geven, vragen de SERV en de Vlaamse Hogescholenraad een adequate, correcte basisfinanciering voor de graduaatsopleidingen aan de Vlaamse hogescholen, te financieren binnen het globaal te voorzien onderwijsbudget.

2. Een versterking van werkplekieren voor de graduaatsopleidingen

Met werkplekieren worden competenties gevormd die nauw aansluiten op de noden van het werkveld. Werkplekieren wordt gedefinieerd als leeractiviteiten die gericht zijn op het verwerven van algemene en beroepsgerichte competenties waarbij de arbeidssituatie de leeromgeving is². Werkplekieren verhoogt de rendabiliteit van de opleiding voor de arbeidsmarkt. Voor graduaatsopleidingen is de minimale norm dat één derde van de studieomvang van de opleiding werkplekieren dient te zijn. In het continuüm van werkplekieren staat aan de ene kant leren over een realistische arbeidssituatie³ en aan de andere kant leren in een reële arbeidssituatie⁴.

De uitdagingen voor werkplekieren in een reële arbeidssituatie zijn driedig:

- het vinden van geschikte leerwerkplekken die begeleidingstijd willen investeren en die voldoende leerkansen kunnen bieden voor professionele groei met een kwalitatieve begeleiding;
- de financiering van de benodigde begeleiding die moeilijk schaalbaar is, en veel (verborgen) coördinatie- en administratietijd vragen;
- de inbedding in het curriculum waarbij de balans tussen theorie en praktijk haalbaar blijft en de evaluatie goed uitgewerkt wordt op basis van een portfolio.

² Codex Hoger Onderwijs, september 2019

³ De student leert vooral op de campus, de onderwijsinstelling is de opleider, het programma is samengesteld door de onderwijsinstelling en de evaluatie gebeurt door de onderwijsinstelling.

⁴ De student leert vooral op de leerwerkplek, de leerwerkplek is de opleider, het programma is samengesteld door onderwijsinstelling en leerwerkplek en de evaluatie is gedeeld.

Deze uitdagingen worden op een krappe arbeidsmarkt des te groter. Daarom vragen SERV en Vlaamse Hogescholenraad om ook voor ondernemingen en sectoren stimulerende maatregelen te voorzien.

3. Een efficiënter programmatieproces

Het programmatieproces voor nieuwe graduaatsopleidingen kent een zeer lange doorlooptijd van vijf tot zeven jaar, vooraleer studenten uitstromen uit een opleiding. Dit staat haaks op de dynamiek van de arbeidsmarkt. De SERV en de Vlaamse Hogescholenraad vragen de Vlaamse overheid om de doorlooptijden te versnellen.

Bovendien is er te weinig flexibiliteit om evoluties van kennis en vaardigheden waarnaar de arbeidsmarkt vraagt, te vertalen in het actualiseren van bestaande graduaatsopleidingen. De SERV en de Vlaamse Hogescholenraad vragen de Vlaamse overheid ook om flexibelere mogelijkheden te voorzien om bestaande graduaatsopleidingen te actualiseren. De uitwerking hiervan gebeurt in overleg met Ahovoks.

De Vlaamse sociale partners in de SERV en de Vlaamse hogescholen in de Vlaamse Hogescholenraad hopen dat de politieke besluitvormers een positief gevolg willen geven aan het creëren van bovengenoemden randvoorwaarden. Vlaamse Hogescholenraad en SERV blijven zich ook samen verder inzetten om van de graduaatsopleidingen een succes te maken.

Met oprechte hoogachting

Stijn Gryp
voorzitter SERV

Pieter Kerremans
administrateur-generaal SERV

Veerle Hendrickx
voorzitter Vlaamse Hogescholenraad

Eric Vermeylen
secretaris-generaal
Vlaamse Hogescholenraad